tussen Duin & Dijk

Natuur in Noord-Holland. Jaargang 13 4 ● 2014

Gerhard C. Cadée

Foto's: Gerhard Cadée.

Ceres strandje met zonnebloemen en stuifmat.

Zonnebloemen langs Texels kust:

Af en toe ontkiemen er spontaan zonnebloemen op strandjes langs de kusten van Texel. Dan is er in de buurt kennelijk weer een lading zaden overboord gegaan. Zo ook in 2014.

Het is altijd aardig een oude bekende weer te ontmoeten. Dat had ik op 8 juli 2014 toen ik op Texel een bloeiende zonnebloem zag staan op het strandje langs de Waddenzee bij Ceres. Mijn eerste stukje in Natura ging ook over zonnebloemen die ik in de zomer van 1991 op diverse plaatsten langs de Texelse kust bloeiend vond (Cadée, 1992). Sindsdien heb ik ze niet meer hier gezien. Nu zijn ze er dus weer volop en niet alleen bij Ceres: later zag ik ze ook in de Mokbaai, op de Hors, maar verder langs de waddenkust van Texel vond ik er geen, evenmin in de Slufter. Er moeten dus speciaal op de zuidpunt van Texel verse zaden aangespoeld zijn, want dat is de manier waarop de zonnebloemen hier gekomen zijn. Het beste argument daarvoor is dat de zonnebloemen in oude aanspoelselzones groeien.

Het strandje bij Ceres

Vroeger, voor de waddendijk hier in 1960 op deltahoogte gebracht en rechtgetrokken werd, was het waddenstrandje bij Ceres (nu poldertje Ceres) een geliefde en veilige zwemplek voor Texelaars. Vóór die nieuwe dijk uit 1960 groeide weer een graag bezocht strandje dat zich nog steeds uitbreidt, de laatste jaren ook in gebruik genomen door kitesurfers. De dijkbeheerder heeft op het strand schermen van wilgentenen geplaatst om het opstuivende zand te vangen, opdat dat niet op en over de dijk waait. Dat heeft tot prettige bijkomstigheid dat er een beschut strandje ontstaat waar de drijfzaden die hier aanspoelen nu ook beter blijven liggen, zodat zich langzaamaan een fraaie vegetatie ontwikkelt met onder andere zeekool, zeeraket en zeepostelein. Aardig is te zien dat de zonnebloemen niet meters groot worden als in de tuin, maar soms nauwelijks een decimeter groot toch al een bloem vormen. Hoe kleiner de bloeiende plant hoe kleiner ook de bloem met minder lintbloemen. De hoeveelheid zoetwater die van de kust (dijk of duin) afkomt is maar beperkt en bepaalt kennelijk hoe groot de plant kan worden.

Drijfvermogen

De zaden van de zonnebloem zijn niet speciaal ingericht voor verspreiding door water. Ze hebben geen aanpassingen hiervoor, zoals luchtkamers in een kurkachtig weefsel, als de zeeraket. Ook hebben de zaden, net als die van een groot aantal andere composieten, geen opvallende uitgroeisels of aanhangsels voor hun verspreiding (Weeda *et al*, 1991). Toch blijken ze licht genoeg en hun houten wand is kennelijk niet direct waterdoorlatend. Van vijftig zaden uit vogelvoer waarmee ik op 26

● *De ligging van het Ceresstrandje op Texel.*

● *Zonnebloemen in de Mokbaai.*

● *Minizonnebloem, 15 cm hoog op strandje Ceres.*

‘déjà vu’

juli in zoetwater een drijfproefje begon, bleek een klein aantal vrij spoedig naar de bodem te zakken. Na zes dagen dreef er nog slechts één en stopte ik de proef. In 1989 deed ik drijfproeven in zeewater met vijftig op Texel aangespoelde, dus al op drijfvermogen geselecteerde zonnebloemzaden. Na 4,5 dag lagen er negen op de bodem, de helft na 14,5 dag en na 48 dagen lagen ze allemaal op de bodem. De conclusie moest dus zijn dat ze niet van ver gekomen waren, maar vermoedelijk ergens dichtbij op zee overboord gegaan waren. Dat zal nu, eind 2013 of begin 2014, ook wel het geval zijn geweest.

Voorkomen elders in Nederland

De Geïllustreerde Flora van Nederland van Heimans, Heinsius en Thijsse (18e druk 1953) vermeldt dat zonnebloemen soms uit vogelvoer verwilderen, de laatste 23e druk (1994) schrijft ‘adventief uit gemorst of gestrooid (vogel)zaad’. De Flora van Heukels (20e druk, 1982) schrijft: ‘sierplant, in cultuur in Z. Europa om de oliehoudende zaden en hier vaak uit gemorst zaad opslaand’. De laatste 23e druk (2005) voegde hier aan toe: ‘vooral op rivierstrandjes’. Dat ze onze kust ook drijvend en nog kiemkrachtig kunnen bereiken kan hieraan worden toegevoegd.

Niet uniek

Het gebeurt wel vaker dat zaden van hier normaal niet groeiende planten massaal aanspoelen en tot kieming komen. Het fraaiste voorbeeld daarvan op Texel was de wonderboon *Ricinus communis* in 2000 (Cadée, 2000a, b). Die spoelde toen massaal aan en leidde op dezelfde plaats in de Mokbaai vlak naast de veerhaven ook tot kiemplantjes en zelfs een enkel bloeiend en zaadvormend exemplaar. Bij een extreem hoge waterstand bleken ze natuurlijk niet tegen zout te kunnen en gingen ze dood. (Brochard & Cadée, 2005).

Gerhard C. Cadée
gerhard.cadee@nioz.nl

Literatuur

● BROCHARD, C.E. & G.C. CADÉE, 2005. Tropische drijfzaden van de Nederlandse kust. Tabellenserie Strandwerkgemeenschap SWG. 30: 1-66.
● CADÉE, G.C., 1983. Wonderbonen, *Ricinus communis,* in aanspoelsel; een vraag om meer gegevens. Het Zeepaard.43: 141-148.
● CADÉE, G.C., 1992. Zonnebloemzaden in de vloedlijn. Natura 89 (1992-7): 160-161.
● CADÉE, G.C. 2000a. Massaal aanspoelen van wonderbonen *Ricinus communis* op Texel. Het Zeepaard 60: 189-195.
● CADÉE, G.C., 2000b. Kiemplanten van *Ricinus communis* in de vloedlijn op Texel. Het Zeepaard 60: 340-343.
● WEEDA, E.J., R., CH. & T. WESTRA, 1991. Nederlandse Oecologische Flora 4. IVN.